

Aleksandra Jasielska

Dominika Górską

Instytut Psychologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
PoznańInstytut Psychologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

BADANIA PORÓWNAWCZE PRZETWARZANIA EMOCJONALNEGO W POPULACJACH ANGIELSKICH I POLSKICH STUDENTÓW – DONIESIENIE Z BADAŃ

Celem badania była weryfikacja hipotezy o niezależności przetwarzania emocjonalnego od czynników społecznych i kulturowych oraz sprawdzenie właściwości psychometrycznych narzędzia w dwóch próbach o różnej narodowości. W badaniu uczestniczyli polscy (N=91) i angielscy (N=81) studenci, którzy wypełnili odpowiednio Skalę Przetwarzania Emocjonalnego i *Emotional Processing Scale*. W tych populacjach uzyskano wyniki świadczące o uniwersalnym, niezależnym od kultury charakterze przetwarzania emocjonalnego i jego struktury. Dane świadczące o braku różnic pomiędzy badanymi grupami zostały omówione w kategoriach ogólnego mechanizmu przetwarzania emocjonalnego i specyficznych różnic psychometrycznych.

Słowa kluczowe: przetwarzanie emocjonalne, zróżnicowanie międzykulturowe, Skala Przetwarzania Emocjonalnego

WPROWADZENIE

Przetwarzanie emocjonalne jest konstruktem odnoszącym się zarówno do przebiegu procesu emocjonalnego, jak i jego regulacji (Gross, 2007). Początkowo definiowane było jako proces absorbowania i osłabiania pobudzenia emocjonalnego po to, by nie zakłócało ono późniejszego doświadczania i zachowania (Rachman, 1980, 2001). Koncepcja Rachmana opisywała głównie zdarzenia „na wejściu” (sytuacje emotogenne) oraz efekty przetwarzania „na wyjściu” (np. skutki nieefektywnego przetwarzania w postaci intruzywnych przejawów aktywności emocjonalnej, m. in. obsesje, koszmary nocne, przedłużone reakcje żałoby). Definicja przetwarzania emocjonalnego została rozszerzona przez Bakera i współpracowników (Baker, Thomas, Owens, Tosunlar i Thomas, 2004, Baker, Thomas, Tho-

mas i Owens, 2007a) o kategorie zakłóceń przetwarzania w procesie emocjonalnym i nieadaptacyjnych strategii regulacji tego procesu, związanych z mechanizmami intrapsychoicznymi, które przemieniają bodziec w stan umysłu i nadają mu znaczenie. W ten sposób adaptacyjne i nieadaptacyjne przejawy przetwarzania emocjonalnego, w tym symptomy zaburzeń, zostały uzupełniona o głębokie, złożone intrapsychoiczne mechanizmy reprezentowania doświadczeń emocjonalnych, których ilustracją jest np. model kodowania symbolicznego i subsymbolicznego (Bucci, 2011) czy poznawczo-doświadczeniowa teoria „ja” (Epstein, 1994, por. Kolańczyk, 1999). W zaproponowanym modelu zostało scharakteryzowanych pięć – wyróżnionych na podstawie analizy czynnikowej – grup deficytów przetwarzania emocjonalnego pod postacią dezadaptacyjnych strategii kontroli emocji (unikanie, tłumienie, de-

ficyt regulacji) oraz ich skutków (zubożone przetwarzanie, przejawy nieprzetworzonych emocji) (por. opis w: Górska, Jasielska, 2010).

Traktując przetwarzanie emocjonalne jako intrapsychiczny proces transformacji emocji służący niezakłóconemu funkcjonowaniu jednostki zakładamy, że proces ten jest niezależny od czynników społecznych i kulturowych, w odróżnieniu od okazywania emocji, które może podlegać wpływom uwarunkowań kulturowych. W związku z tym celem prezentowanych badań było porównanie przetwarzania emocjonalnego w grupach różniących się pod względem czynników kulturowych (Polacy i Anglicy), a zarazem homogenicznych pod względem zmiennych demograficznych (populacja studentów, grupy niekliniczne). Zakładamy, że Anglicy i Polacy nie różnią się w zakresie przetwarzania emocji. U podstaw takiego założenia leży przekonanie, że obecny w literaturze przedmiotu podział na kultury emocjonalne (np. polska) i aemocjonalne (np. anglosaska) opiera się na klasyfikacji zewnętrznych przejawów emocji, ekspresji emocjonalnej, postaw wobec własnych i cudzych emocji czy reaktywności (Wierzbicka, 1999, 2009), a nie dotyczy sposobu przetwarzania emocji. Bowiem konstrukt przetwarzania emocjonalnego służy identyfikacji zróżnicowanych trudności w absorbowaniu pobudzenia emocjonalnego, a nie opisowi stanów emocjonalnych (Baker i in., 2007a). Dodatkowo potwierdzenie tej tezy stanowi zaproponowane przez Grossa i Feldman-Barrett (2011) continuum konceptualizowania emocji i regulacji emocji, w którym opisano cztery zasadnicze „strefy” obejmujące: 1) modele emocji podstawowych, 2) modele oceny, 3) modele konstrukcji psychologicznych i 4) modele konstrukcji społecznych. Dyskutowany model przetwarzania emocjonalnego częściowo spełnia kryteria pierwszych trzech modeli, natomiast nie odnosi się do czwartego z nich. Wspólne założenie wymienionych trzech modeli, podobnie jak założenia, na których oparty jest model przetwarzania emocjonalnego (Baker, 2007a), implikują, że regulacja emocji zależy

od specyficznego dla modelu sposobu reprezentowania emocji i polega na reorganizacji procesów umysłowych (Gross i Feldman-Barrett, *op. cit.*, s. 12). Z kolei modele konstrukcji społecznych postulują rozumienie emocji jako artefaktów społecznych, a regulację emocji utożsamiają z sekwencją transakcyjnych epizodów emocjonalnych w kontekście społecznym. Kluczowym charakterystyką tego modelu jest fakt, że emocje nie są w nim postrzegane jako zjawiska, które podlegają procesowi regulacji, ponieważ będąc wytworem kultury istnieją poza wewnętrznym doświadczeniem; cyt. >>emocje w rzeczywistości nie są jednostkami podlegającymi regulacji *per se*, ponieważ te modele nie zakładają mechanizmów zachodzących „wewnątrz umysłu”<< (>> *emotions are not really entities to be regulated per se, because these models do not posit mechanisms “inside the head”*<<) (Gross i Feldman-Barrett, *op. cit.*, s. 13). Zamiast tego, emocje są pojmowane jako działania (lub gotowość do działania) wraz ze swoją własną funkcją regulacyjną. Model zaproponowany przez Bakera nie zakłada ani takiego ujęcia procesu emocjonalnego, ani nie uwzględnia wpływów społeczno-kulturowych na przetwarzanie emocjonalne, lecz przeciwnie - pozostaje w swoim opisie przede wszystkim na poziomie mechanizmów intrapsychicznych (Baker i in., 2007a, Baker i in., 2012), w przestrzeni umysłowej pomiędzy negatywnym bodźcem „na wejściu” a skutkami nieprzetworzonych emocji „na wyjściu” (Rachman, 1980, 2001).

Metoda

Badając przetwarzanie emocjonalne w grupie angielskich i polskich studentów zastosowano odpowiednio oryginalną *Emotional Processing Scale – EPS* (Baker, Thomas, Thomas, Gower i Whittlesea, 2007b) i polską Skalę Przetwarzania Emocjonalnego – EPS-P (Górska i Jasielska, 2010). Skala EPS składa się z 25 pozycji o charakterze stwierdzeń dotyczących przetwarzania emocjonalnego osoby badanej. Pozycje kwe-

stionariusza tworzą pięć podskal, każda składa się z 5 twierdzeń, odnoszących się do różnego typu zakłóceń w procesie przetwarzania emocjonalnego. Są to: tłumienie (nadmierna kontrola doświadczania i ekspresji emocji), brak przetwarzania (intruzywne i uporczywe doświadczenia emocjonalne jako skutek braku przekształcania emocji w stan mentalny), brak regulacji (niezdolność do kontroli emocji), unikanie (aktywne omijanie negatywnych wydarzeń emotogennych i związanych z nim myśli), ubogie doświadczanie emocji (spłycone doświadczanie emocji ze względu na ubogi wgląd emocjonalny). Podwyższone wyniki w podskalach wskazują na poszczególne deficyty i zakłócenia przetwarzania emocjonalnego, zaś wynik sumaryczny obejmujący wszystkie podskale odzwierciedla ogólny poziom trudności w absorpcji pobudzenia emocjonalnego. Wypełnianie kwestionariusza poprzedzone jest instrukcją, w której badany jest proszony o wspomnienie minionego tygodnia i wyłonienie najsilniejszej pozytywnej i negatywnej emocji jaką odczuwał. Następnie zadaniem osoby badanej jest ustosunkowanie się do 25 stwierdzeń opisujących to, co czuła lub jak zachowywała się w minionym tygodniu. Osoba dokonuje oszacowania posługując się skalą odpowiedzi typu likertowskiego od 0 do 9, gdzie 0 oznacza „zupełnie nie zgadzam się”, a 9 „w pełni zgadzam się”. Prace nad polską wersją pokazały, że można z powodzeniem wykorzystywać to narzędzie dla pomiaru przetwarzania emocjonalnego oraz ujawniły analogiczną strukturę obu narzędzi, z wyjątkiem jednego czynnika, który zawierał więcej pozycji niż w badaniu oryginalnym (Górska i Jasielska, 2010; Jasielska, 2013). Wyłonione czynniki w badaniu polskim to: zaleganie (nie podejmowanie przekształcania doświadczenia emocjonalnego w stan mentalny, co prowadzi do retencji przeżyć emocjonalnych po postacią natrętnego i uporczywego doświadczania emocji), tłumienie, ubogie doświadczanie, brak regulacji i unikanie¹. Rozwinięciem wcześniejszych prac jest zrealizowane badanie międzynarodowe, do

którego zrekrutowano populacje studentów niecierpiących na zaburzenia psychiczne. Badanie to stanowi wstępny etap procedury adaptacyjnej odnoszącej się do populacji nieklinicznej. Dalsze prace nad analizą psychometryczną EPS-P będą miały na celu sprawdzenie czy skala spełnia kryteria stawiane narzędziom stosowanym w diagnostyce psychologicznej w grupach klinicznych.

Osoby badane

Badaniem objęto 172 studentów dla których język badania był językiem ojczystym. W polskim badaniu brali udział studenci Wyższej Szkoły Języków Obcych w Poznaniu oraz Wydziału Studiów Geograficznych UAM, były to 62 kobiety i 29 mężczyzn; wiek $M=23,2$; $SD=1,1$. Z kolei w badaniu angielskim uczestniczyli studenci kierunku psychologia Bournemouth University², 64 kobiety i 17 mężczyzn; wiek $M=22,8$; $SD=1,2$. Porównywane grupy nie różniły się istotnie pod względem wieku i płci. Udział w badaniu był dobrowolny.

Wyniki

W pierwszej kolejności dokonano analizy rzetelności metodą Alfa Cronbacha dla obu narzędzi: EPS i EPS-P. Wartości obu statystyk dla wyniku sumarycznego skali były znakomite i wyniosły odpowiednio dla EPS $\alpha = 0,91$, dla EPS-P $\alpha = 0,9$. W dalszej kolejności podjęto próbę odpowiedzi na pytanie o istnienie związku pomiędzy czynnikami wyłonionymi w narzędziu angielskim i polskim. W tym celu obliczono współczynniki korelacji r-Pearsona, dla wszystkich uzyskanych danych ($N=192$), pomiędzy oryginalnymi podskalami EPS (Baker i in., 2007b) i podskalami polskimi wyłonionymi na drodze empirycznej z użyciem analizy czynnikowej w trakcie prac nad EPS-P (pełen opis analizy czynnikowej znajduje się w publikacji Górska i Jasielska, 2011; por. Górska i Jasielska, 2008). Uzyskane wartości przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Związki pomiędzy podskalami z oryginalnej wersji EPS a podskalami wyodrębnionymi na drodze analizy czynnikowej w EPS-P

		EPS				
		SUPP	UNPRO	UNREG	AVO	IMP
	suma	,71*	,84*	,78*	,76*	,8*
	TŁ	,75*	,98*	,53*	,37*	,61*
	ZAL	,9*	51*	,95*	,74*	,68*
eps-p	BR	,72*	,32*	,57*	,97*	,53*
	UN	,51*	,17*	,31*	,31*	,87*
	UD	,75*	,45*	,55*	,41*	,97*

* Korelacja jest istotna na poziomie $p < 0,01$

Źródło: badania własne.

Podskale w EPS-P (wersja polskojęzyczna): TŁ - tłumienie, BR- brak regulacji, UN - unikanie, UD- ubogie doświadczanie emocji, ZAL -zaleganie, Podskale w EPS (wersja anglojęzyczna): SUPP – suppresion, UNPRO – signs of unprocessed emotion, UNREG – unregulated emotion, AVO – avoidance, IMP – impoverished emotional experience

Korelacja pomiędzy podskalami angielskimi i polskimi okazała się istotna. Zaobserwowano silne dodatnie związki między odpowiadającymi sobie parami, zatem narzędzia EPS i EPS-P są tożsame w zakresie czynników, które mierzą.

Dla dokonania porównań międzygrupowych przetwarzania emocjonalnego przeprowadzono analizę testem t-Studenta dla prób niezależnych. Analiza ta wykazała, że ani w zakresie ogólnego poziomu przetwarzania emocjonalnego, ani poszczególnych wymiarów tego procesu nie występują istotne statystycznie różnice pomiędzy grupą studentów polskich i angielskich. Przeprowadzona w dalszej kolejności analiza z zastosowaniem tej samej statystyki dla poszczególnych pozycji skali ujawniła, że wskazania w niektórych pozycjach skali zależą od narodowości, co przedstawia tabela 2.

Zaobserwowane różnice występują w czterech pozycjach z pięciu konstytuujących podskale ubogie doświadczanie. Jednak wielkość efektu (d Cohena $\leq 0,5$) wskazuje na słaby zwią-

zek między narodowością i ubóstwem doświadczania, co podważa tezę o odmiennym sposobie przeżywania emocji przez Anglików i Polaków. Ponadto otrzymane różnice nie mają charakteru kierunkowego: w czterech pozycjach Polacy uzyskują wyższe wyniki, w dwóch Anglicy.

Aby porównać strukturę przetwarzania emocjonalnego w grupie angielskiej i polskiej dla każdej z grup osobno przeprowadzono konfirmacyjną analizę czynnikową. Przyjęto *a priori* istnienie pięciu latentnych czynników wyodrębnionych w oryginalnych badaniach angielskich odzwierciedlających strategie i deficyty przetwarzania emocjonalnego. W ocenie dobroci dopasowania przyjęto następujące wskaźniki: istotność statystyki χ^2 , RMSEA (*Root mean square error of approximation*), AIC (*Akaike's information criterion*), CFI (*Comparative fit index*), SRMR (*Standardized root mean squared residual*), które dla obu populacji przedstawia tabela 3.

Testowany model nie uzyskał pożądanego poziomu dobroci dopasowania zarówno w grupie

Tab. 2. Pozycje skali o różnych wynikach uzyskanych przez Polaków i Anglików

podskala	pozycja	Polacy (N=91)		Anglicy (N=81)		t	df	p	d Co-hena
		M	SD	M	SD				
TŁ	1. Tłamsiłem/am uczucia w sobie	4,47	2,34	3,74	2,4	2,02	170	0,05	0,31
UD	5. Czułem/am, że moje emocje są stłumione	4,03	2,65	3,17	2,32	2,25	170	0,05	0,35
UD	15. Trudno mi było zorientować się czy byłem/am chory/a czy odczuwałem/am silne emocje	2,16	2,52	3,47	2,82	-3,18	161,53	0,01	0,5
UD	20. Miałem/am wrażenie pustki uczuciowej	3,6	3,07	2,57	2,23	2,54	163,73	0,01	0,4
BR	23. Trudno mi było odprężyć się.	4,19	2,72	5,12	2,78	-2,23	170	0,05	0,34
UD	25. Czasem doświadczałem/am silnych doznań, ale nie byłem/am pewien/na czy to były emocje	3,08	2,68	2,28	2,18	2,14	168,69	0,05	0,33

Źródło: badania własne.

Tab.3. Porównanie wskaźników dopasowania testowanych modeli w analizie konfirmacyjnej dla grupy angielskiej i polskiej.

Grupa	χ^2	RMSEA	AIC	CFI	SRMR
Anglicy	472,66	0,09	8844,99	0,79	0,09
Polacy	456,75	0,08	10362,24	0,78	0,08

Źródło: badania własne

angielskiej, jak i polskiej. Dla obu grup wartość statystyki χ^2 była istotna statystycznie, co wskazuje na istotną różnicę pomiędzy testowanym 5-czynnikowym modelem a obserwowanym. Pozostałe wskaźniki dobroci dopasowania nie uzyskały akceptowalnego poziomu. Wynika z tego, że struktura przetwarzania emocjonalnego zarówno

w polskiej, jak i angielskiej populacji jest niedopasowana do oryginalnego modelu przetwarzania, ale – co istotne – jest niedopasowana w podobnym stopniu. Potwierdza to testowany model, uwzględniający pięć latentnych czynników, wraz z uzyskanymi parametrami dla grup angielskiej i polskiej przedstawiony w tabeli 4.

Tab. 4. 5-cio czynnikowy model z uzyskanymi parametrami w grupie angielskiej i polskiej.

Anglicy ładunek czynnikiowy		Polacy ładunek czynnikiowy
TŁUMIENIE		
,57	1. Tłamsiłem/am uczucia w sobie	,71
,67	6. Nie potrafiłem/am wyrazić swoich uczuć.	,57
,77	11. Nie mówiłem/am o swoich uczuciach.	,8
,91	16. Powstrzymałem/am się od okazywania emocji.	,69
,86	21. Starąłem/am się nie okazywać swoich uczuć przed innymi.	,79
BRAK PRZETWARZANIA		
,63	2. Niechciane uczucia nie dawały mi spokoju.	,59
,61	7. Moje stany emocjonalne utrzymywały się dłużej niż jeden dzień.	,67
,69	12. Miałem/am skłonność do powtarzającego się przeżywania tych samych emocji.	,59
,59	17. Czułem/am się przytłoczony/na przez własne emocje.	,69
,85	22. Ciągle wracałem/am myślami do tej samej sytuacji emocjonalnej.	,8
BRAK REGULACJI		
,79	3. Gdy byłem/am zdenerwowany/na lub rozszluszczony/na było mi trudno kontrolować to, co mówię.	,36
,78	8. Przesadnie reagowałem/am na to, co inni ludzie mówili lub robili.	,64
,64	13. Chciałem/am się na kimsz zemścić.	,54
,77	18. Miałem/am wielką ochotę coś roztrzaskać.	,67
,47	23. Trudno mi było odprężyć się.	,56
UNIKANIE		
,41	4. Unikałem/am oglądania nieprzyjemnych rzeczy w telewizji lub prasie.	,16
,5	9. Mówienie o negatywnych uczuciach sprawiało, że stawały się one jeszcze trudniejsze do zniesienia.	,56
,35	14. Starąłem/am się rozmawiać tylko o przyjemnych rzeczach.	,2
,83	19. Nie mogłem/am znieść nieprzyjemnych uczuć.	,76
,65	24. Bardzo starałem/am się unikać rzeczy i sytuacji, które mogłyby mnie zdenerwować	,53
UBOGIE DOŚWIADCZANIE		
,82	5. Czułem/am, że moje emocje są stłumione.	,58
,48	10. Miałem/am wrażenie, jakby moje uczucia nie należały do mnie.	,42
,43	15. Trudno mi było zorientować się czy byłem/am chory/a czy odczuwałem/am silne emocje.	,38
,83	20. Miałem/am wrażenie pustki uczuciowej.	,81
,75	25. Czasem doświadczałem/am silnych doznań, ale nie byłem/am pewien/na czy to były emocje.	,54

Źródło: badania własne

Dyskusja

Uzyskane wyniki pozwalają na konstatację, że w badanych kulturach polskiej i angielskiej przetwarzanie emocjonalne jest konstruktem o charakterze uniwersalnym, a nie specyficznym kulturowo. W odniesieniu do tych dwóch kultur oznacza to, że narodowość badanych studentów nie wpływa na różnice w zakresie przetwarzania emocjonalnego. Z tego powodu modele społeczno-kulturowej konstrukcji emocji nie znajdują zastosowania w opisie i wyjaśnianiu procesu przetwarzania emocjonalnego w takim zakresie, jaki obejmowały badania. Zgodnie z oczekiwaniami różnice emocjonalne w okazywaniu emocji pomiędzy kulturą polską (emocjonalną) a anglosaską (aemocjonalną), nie znajdują analogii w procesie przetwarzania emocji. Tym samym hipoteza o braku różnic pomiędzy Anglikami i Polakami w tym zakresie została potwierdzona. W sumie aż trzy wyniki świadczą o braku różnic pomiędzy badanymi grupami: 1) wysoka dodatnia korelacja podskal EPS z podskalami EPS-P, 2) brak różnic pomiędzy badanymi populacjami w zakresie wyniku ogólnego i poszczególnych podskal oraz 3) brak dopasowania uzyskanych danych do modelowej struktury przetwarzania emocjonalnego – analogiczny w obu badanych grupach. Ta ostatnia kwestia wymaga dodatkowego komentarza. Pochodząca z oryginalnych badań struktura przetwarzania emocjonalnego nie odtworzyła się w takim samym stopniu dla populacji angielskiej i polskiej. Jednakże struktura ta okazała się zbliżona w zakresie analizowanych czynników w obydwóch grupach. Prawdopodobnie za taki stan rzeczy odpowiedzialny jest dobór osób badanych, będących reprezentantami grup nieklinicznych. Oryginalny model powstał bowiem w oparciu o badania m. in. osób z problemami psychicznymi, chorymi psychosomatycznie i fizycznie (Baker i in., 2007a – badanie 2, s. 170-173) i z powodzeniem był wykorzystywany do różnicowania strategii przetwarzania emocjonalnego wśród tych osób (*ibidem*, bada-

nie 3, s.173-175). Stąd wniosek, że choć EPS jest trafnym narzędziem służącym do pomiaru zarówno ogólnego poziomu przetwarzania emocjonalnego, jak i poszczególnych jego deficytów (i jego różnicowania na dymensji zdrowie-patologia), to niemożliwe jest jednak wyznaczenie na jego podstawie u osób z grup nieklinicznych profilu tego przetwarzania, co możliwe jest np. u osób cierpiących na zaburzenia psychiczne czy zespoły bólowe (Baker, Thomas, Thomas, Gower i Whittlesea, 2007b, s. 17). Osoby z grup nieklinicznych z reguły uzyskują niższe wyniki w poszczególnych podskalach, co oznacza, że nie dominują u nich konkretne strategie czy zakłócenia przetwarzania, z tego względu struktura przetwarzania jest raczej niezróżnicowana, w przeciwieństwie do konkretnych form psychopatologii.

Dla zinterpretowania otrzymanych subtelnych różnic w zakresie przetwarzania emocjonalnego pomiędzy grupą polskich i angielskich studentów w zakresie kilku pozycji skali, posługujemy się zapożyczoną z teorii pojęć relacją istoty pojęcia do procedury identyfikacyjnej (Maruszewski, 2011). Istota pojęcia to zbiór cech definicyjnych, dzięki którym odróżniamy jedną kategorię od drugiej, natomiast procedura identyfikacyjna to cechy, na podstawie których zaliczamy egzemplarz do danej kategorii. Zależność taką obserwuje się pomiędzy wewnętrzną reprezentacją doświadczenia emocjonalnego (przemiana konkretnego bodźca emocjonalnego w stan umysłu - rozumiana jako cechy definicyjne przetwarzania emocjonalnego), a jej przejawami (manifestowany sposób przetwarzania emocjonalnego - rozumiany jako cechy charakterystyczne określonej strategii przetwarzania emocjonalnego) i dalej – pomiarem (pytania kwestionariuszowe EPS jako operacjonalizacja procedury identyfikacyjnej) (Baker i in., 2012). Uzyskane w badaniach różnice międzygrupowe w zakresie poszczególnych pozycji nie są różnicami kierunkowymi (tzn. nie występuje sytuacja, w której jedna grupa ma niższy poziom

w zakresie wszystkich pozycji konstytuujących dany aspekt przetwarzania). Świadczy to o zróżnicowaniu w obrębie procedury identyfikacyjnej, czyli różnych przejawach tego samego deficytu przetwarzania, analogicznie jak w sytuacji, gdy różne symptomy stanowią przejaw tego samego deficytu struktur intrapsychicznych. Ponadto odnotowane różnice mogą wynikać z uchybień translacji. Odmierna leksykalna reprezentacja emocji i regulacji emocji w języku angielskim i polskim mogła bowiem wpłynąć na zniekształcenia w tłumaczeniu skali (np. użyte w polskiej wersji słowo „tłamsić” nie oddaje w pełni angielskiego zwrotu „*bottle up*”). Nieco odmienne znaczenia denotacyjne poszczególnych słów dotyczących opisu emocjonalności człowieka mogły ujawnić się w badaniach o charakterze porównań międzykulturowych.

Podsumowując można uznać, że przetwarzanie emocjonalne nie jest konstruktem o specyficznej charakterystyce w kulturze angielskiej czy polskiej (por. ujęcie *etic*, Hornowska i Paluchowski, 2004). Dzięki temu zastosowanie narzędzia pomiarowego daje możliwość oszacowania niezależnego od kultury ogólnego poziomu przetwarzania emocjonalnego. Jednakże narzędzie to nie pozwala na scharakteryzowanie modelu przetwarzania emocjonalnego obecnego w populacji nieklinicznej, gdyż jego charakterystyka jest inna niż w grupie klinicznej. Oprócz tego wśród ograniczeń przeprowadzonych badań należy wspomnieć o wstępnym ich charakterze odnoszącym się do zaledwie dwóch kultur: choć różnią się one pod względem manifestowanej emocjonalności, to są kulturami europejskimi. Należałoby zatem objąć badaniem również kultury pozaeuropejskie, charakteryzujące się znacząco większą i znacząco mniejszą emocjonalnością od szeroko rozumianej kultury europejskiej (np. afroamerykańska czy japońska). Ponadto badanie populacji studentów nie upoważnia do generalizacji wniosków na inne populacje.

Literatura:

- Baker, R., Thomas, P. W., Owens, M., Tosunlar, L. i Thomas, S. (2004). *Emotional processing*. Strona internetowa: <http://www.emotionalprocessing.org.uk> (pозyskano 18.12.2012).
- Baker, R., Thomas, S., Thomas, P. W. i Owens, M. (2007a). Development of an emotional processing scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 62, 167-178.
- Baker, R., Thomas, S., Thomas, P. W., Gower, P. i Whittlesea, A. (2007b). *Emotional Processing Research. Information booklet*. Materiał nieopublikowany.
- Baker, R., Owens, M., Thomas, S., Whittlesea, A., Abbey, G., Gower, P., Tosunlar, L., Corrigan, E. i Thomas, P.W. (2012). Does CBT facilitate emotional processing? *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 40, 1, 19-37.
- Bucci, W. (2011). The role of subjectivity and intersubjectivity in the reconstruction of dissociated schemas; converging perspectives from psychoanalysis, cognitive science and affective neuroscience. *Psychoanalytic Psychology*, 28, 2, 247-266.
- Epstein, S. (1994). Integration of the cognitive and the psychodynamic unconscious. *American Psychologist*, 49, 8, 709-724.
- Górska, D. i Jasielska, A. (2008). Konceptualizacja i pomiar przetwarzania emocjonalnego z wykorzystaniem *Emotional Processing Scale*. XXXIII Zjazd Naukowy PTP, 24 - 27 września 2008, Poznań.
- Górska, D. i Jasielska, A. (2010). Konceptualizacja przetwarzania emocjonalnego i jego pomiar - badania nad polską wersją skali przetwarzania emocjonalnego Bakera i współpracowników. *Studia Psychologiczne*, 48, 3, 75-87.
- Gross J. J. (2007). (red.), *Handbook of emotion regulation*. New York: Guilford Press.
- Gross, J. J. i Feldman-Barrett, L. (2011). Emotion generation and emotion regulation: One or two depends on your point of view. *Emotion Review*, 3, 8-16.
- Hornowska, E. i Paluchowski, W. J. (2004). Kulturowa adaptacja testów psychologicznych. [w:] J. Brzeziński (red.), *Metodologia badań psychologicznych. Wybór tekstów* (s. 151- 191). Warszawa: PWN.

- Jasielska, A. (2013). Charakterystyka i konsekwencje potocznego rozumienia emocji. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Kolańczyk, A. (1999). *Czuję, myślę, jestem. Świadomość i procesy psychiczne w ujęciu poznawczym*. Gdańsk: GWP.
- Maruszewski, T. (2011). *Psychologia poznania*. Gdańsk: GWP.
- Rachman, S. (1980). Emotional processing. *Behaviour Research and Therapy*, 18, 51-60.
- Rachman, S. (2001). Emotional processing, with special reference to posttraumatic stress disorder. *International Review of Psychiatry*, 13, 164–171.
- Wierzbicka, A. (1999). Emocje. Język i „skrypty kulturowe“, [w:] A. Wierzbicka (red.) *Język-Umysł-Kultura* (s. 163-189). Warszawa: PWN.
- Wierzbicka, A. (2009). Overcoming Anglocentrism in Emotion Research. *Emotion Review*, 1, 1, 21-23.

Aleksandra Jasielska

Dominika Górską

Institute of Psychology,
Adam Mickiewicz University, Poznań

Institute of Psychology,
Adam Mickiewicz University, Poznań

COMPARATIVE RESEARCH ON EMOTIONAL PROCESSING IN THE ENGLISH AND POLISH STUDENTS' GROUPS – BRIEF REPORT

ABSTRACT

The aim of this study was to test if the emotional processing is independent from social and cultural conditions and to examine psychometric properties of the measure in two samples of different nationalities. The Polish (N=91) and English (N=81) students participated in this study; they fulfilled Skala Przetwarzania Emocjonalnego and Emotional Processing Scale, respectively. The outcomes revealed that emotional processing and its structure is universal, non-cultural specific in these populations. The data confirmed similarities between cross-cultural groups were discussed according to global mechanism of emotional processing and their specific psychometric aspects.

Key words: emotional processing, cross-cultural differences, Emotional Processing Scale

---

¹. Czytelnika zainteresowanego pełnym opisem prac nad spolszczoną wersją EPS odsyłamy do artykułu naszego autorstwa, który ukazał się w nr 48 Studiów Psychologicznych w roku 2010.

². Badania zostały zrealizowane przez Panią Anetę Kwaśniewską, studentkę Bournemouth University ramach projektu „Cross-cultural differences in emotional processing and social problem-solving“ pod opieką dr. Kevina Thomasa i supervisionem prof. Rogera Bakera.